

International Organisation for Economic and
Social Development through Cooperation
www.fidESCO.org

Marco van Zwetselaar, Marieke Dekker en hun zes kinderen wonen sinds 2012 in Tanzania, waar ze werken als bioinformaticus en neuroloog in een ziekenhuis. Financiële steun aan het "Tanzania Project" van FIDESCO heeft dit al ruim negen jaar mogelijk gemaakt. Jouw gift maakt dat we dit werk kunnen voortzetten.

Marco van Zwetselaar, Marieke Dekker and their six children have lived in Tanzania since 2012. They work in a hospital as a bio-informatician and a neurologist. Financial support to FIDESCO's "Tanzania Project" is indispensable for making this possible. Your donation is highly appreciated.

April 2022

Beste trouwe lezers,

Het wordt voorjaar in Europa, en de wereld wordt intussen alleen maar complexer. De pandemie heeft overal zijn sporen achtergelaten en we zijn zeker nog niet klaar met het virus. Tanzania is geen uitzondering en zit momenteel op een vaccinatiegraad van een op honderd (dat heeft u inderdaad goed gelezen). En dat ligt niet aan de beschikbaarheid van vaccins. Het proces kwam hier dan wel laat op

gang, maar de Wereldgezondheidsorganisatie en de regering van dit land hebben voldoende vaccins die kosteloos worden aangeboden. Helaas is de gedachtevorming over het virus zo vertekend dat de meerderheid van de bevolking, die ook nog eens erg jong is, bang is. Ik heb er meer plezier in om terug te kijken op aspecten van de gezondheidszorg ter plaatse die weer wat hoop geven. Niet omdat er nu zulke daverende ontwikkelingen zijn maar omdat de medemenselijkheid fier overeind blijft in dit land.

Ik begin met Nurse Attendant (verpleeghulp) Zita. Zita is mijn heldin. Ze werkt al in het ziekenhuis sinds ze van school is, en ze is inmiddels grootmoeder. Ze dweilt de afdeling, verschoont po's en helpt patiënten wassen. Een keer per week heeft ze extra plezier in haar werk. Dan komen de studenten van de internationale school met 20 vleesmaaltijden voor de patiënten die dwarslaesies hebben. Hun bijna onverminderd slechte voedingstoestand is een risicofactor voor doorligwonden, en veel bezoek van familieleden die iets lekkers meenemen is er ook niet bij. Veel patiënten hebben hun familie aangeraden vooral niet op bezoek te komen, omdat hen dan gevraagd zal worden de ziekenhuisrekening te betalen. En dat kan niet,

FIDESCO

want de patiënt is meestal de kostwinner -- en ligt op dat moment hulpeloos in bed: verlamd en voor het leven gehandicapt. Dankzij het maaltijdproject hebben de patiënten iets om naar uit te kijken, en krijgen ze nog een beetje eiwit in hun voeding. Het is vaak het enige vlees dat ze in een week eten. Zita brengt het eten rond en wast erna de potjes. Maar ze vertelde me op een zondagochtend, toen ik zelf de potjes kwam ophalen omdat de studenten een weekendje weg waren, dat ze vaak nog even gevraagd wordt te blijven zitten. Die mannen hebben geen bezoek en niemand die even komt kletsen of troosten. Zita doet dat wel. Ze doet het zonder dat iemand het haar vraagt. Zonder dat ze er iets voor terugkrijgt. Ze draagt wezenlijk bij aan de kwaliteit van leven van onze patiënten. En heeft een maandloon dat de helft is van dat van een verpleegkundige. Even vertalen naar Nederland. Tien friet-speciaal?

Dan is er het diepgeworteld respect voor de oudere medemens. Mensen komen op de poli met een grootouder, maar hebben vanwege dit respect helemaal niet durven doorvragen wat de reden van het polibezoek is. Het kleinkind kijkt je dan glazig aan en moet op gedempte toon aan opa of oma vragen wat de reden is van het polibezoek. Als dit ook maar iets is dat richting ongemakken gaat van blaascontrole, psychiatrische of geheugenklachten, dan durven deze onmisbare bronnen van informatie over het thuisfront niets te zeggen of toe te voegen. Frustrerend voor de gehaaste dokter, maar ook wel weer mooi. Een kleinkind dat, terwijl het prima weet dat het om de vergeetachtigheid van opa gaat, uit vormelijkheid vraagt: "Heeft u misschien geheugenproblemen"? (Opa: "Uhhhh...").

Het continent heeft nauwelijks revalidatiezorg. Revalidatiegeneeskunde wordt gedaan door de artsen die betrokken waren bij de behandeling, in nauwe samenwerking met de fysiotherapeuten en ergotherapeuten. Reva-

Uit onze verzameling "opvallende belettering": zie de tekst op de spatlap!

lidatiecentra bestaan niet echt, maar er worden overall oplossingen voor gevonden. Dit hangt ook samen met de lage ziektekostenverzekeringsgraad van minder dan 1 op 20. Er is een jongen met cerebraal palsy (kinderverlamming) die aldoor verslikpneumonieën krijgt. Hij ligt al sinds ik hier werk, bijna 10 jaar, opgenomen op de vrouwenafdeling van de interne geneeskunde, omdat hij telkens uitgezogen moet worden. Inmiddels heeft een andere bezoeker voor hem een teeveetje gekocht en lopen we elke dag even bij hem langs. Hij kan niet praten maar goed zien, want als ik langs kom op de gang (drie bedden verder: hij heeft er eentje aan het raam zodat hij naar buiten kan kijken) begint hij altijd te joelen. Er staat een pluche giraffe van ons aan zijn hoofdeinde- al 8 jaar. De moeder van de jongen, die nu halverwege de 20 is, woont in het ziekenhuis en doet de mantelzorg. Ze is nooit bij haar vier andere kinderen, behalve op zondag. Zulke details maken een grote indruk op me.

Mijn collega William vertelt ons altijd het verhaal van een jonge man met neurofibromatosis type 1, een aandoening die tumoren geeft op moeilijke plekken, zoals bij deze man vlakbij de stembanden. Door een

operatie raakte hij verlamd vanaf zijn nek, en werd al sinds het begin van KCMC, 53 jaar geleden, opgenomen op de afdeling interne geneeskunde. Hij heeft daar vele jaren gewoond totdat hij aan complicaties is overleden. Want verpleeghuizen zijn er evenmin.

Het verhaal van William is gerelateerd aan het verhaal van de afdelingskat. Want elke verdieping heeft een kat. Toen het ziekenhuis een paar jaar oud was, vond men dat toch wel onhygiënisch, zo'n beest. De katten werden weggedaan, totdat de patiënt William op een ochtend wees op zijn verlamde benen. Er ontbrak een teen. Want de ratten waren teruggekomen bij verstek van de kat. Hij was volledig verlamd, voelde niets maar kon het feestmaal van de rat live volgen. Zijn stem was te zwak om een verpleegkundige te roepen. Het is misschien overbodig om te vermelden dat erna de afdelingskat weer in ere werd hersteld.

Mensen hebben hier een vertrouwdheid met tegenslag en met de dood die ze redelijk bestand maakt tegen zulke onvoorziene toestanden als de combinatie van een pandemie met een verlamdende politiek. Ik heb hier al eerder iets over geschreven. Het beleven van rouw is op andere manieren ook fascinerend. Rouwen is vrij kort, zeer heftig en

een gemeenschappelijk proces. Erna gaat men vrij snel over tot de orde van de dag. Omdat zaken in rijke landen beter beheersbaar zijn, laat een pandemie meer sporen na als de gezondheidszorg zijn oude, uitstekende niveau niet haalt. Hier hebben we vanmorgen ook besloten om het beademingsapparaat te verwijderen bij een kind dat een neurologisch zeer slechte prognose heeft na een TB meningitis, om het leven van een ander jong kind met een daverende longontsteking te redden. Een vreselijk moeilijke beslissing met zo veel facetten- maar het wordt afgehandeld met aandacht en respect. Het verbaast me vaak hoe rationeel ouders en andere familieleden kunnen blijven in vergelijking met mijn ervaring hiermee op Intensive Care afdelingen in Europa.

Een ander voorbeeld van rouwverwerking is de kleinere materiële waarde van herdenking. Rouwende ouders van iemand die aan een infectieziekte was overleden hebben ooit de afdeling bekostigd waar deze infectieziekte wordt behandeld. Er is een prachtige bronzen plaquette met mooie batikgordijntjes. Al meer dan 9 jaar lang loop ik er meerdere keren per dag langs. Altijd ben ik het die de gordijntjes recht hangt, en ik heb ze al een paar keer op de EEG kamer gewassen en gedroogd toen er teveel spinnenwebben en cocons in zaten. Iedereen ziet het. Maar niemand zorgt voor dit herdenkingsteken. Ik heb het een paar keer opgebracht maar kreeg alleen maar glazige blikken. Er zijn hier andere, niet materiële herdenkingsmethodes, vaak spiritueel. Dit gebaar van rouw en herdenking, evenmin als mijn drang om het in ere te houden al was het alleen maar voor de familie die deze afdeling gesponsord heeft, en de naam van de overledene eraan gewijd heeft, wordt echt begrepen.

Alles komt samen in "pole", het woord voor alles van "spijtig" tot "gecondoleerd". Op zijn ergst is het een "pole sana": erg "pole".

Hugo (15)

Dag iedereen, hoe gaat het in Nederland? Hier is het gewoon geweldig. Ik kwam onlangs terug van een zwemwedstrijd in Dar es Salaam waar ik 2 medailles voor de tweede plaats behaalde.

Hugo de Vliegende Hollander gaat van start

Ik ging onlangs ook voor een mountainbikewedstrijd naar Simba Farm op de Kili, waar ik een medaille voor de tweede plaats behaalde in mijn leeftijdsgroep. Mijn vrienden en ik reden er op motorfietsen heen, en het was een van de mooiste ritten van mijn leven.

Ik ging onlangs ook naar een ander zwemgala in Arusha en behaalde 2 tweede plaatsen en 4 eerste plaatsen. Zoals je kunt zien gaat het zwemmen echt goed en ik ga over een week naar de nationale clubkampioenschappen in Dar es Salaam, waar ik de kwalificatietijden voor 4 evenementen heb gehaald. Ik hoop echt dat de busrit erheen deze keer een stuk korter en aangenamer zal zijn ... De vorige keer hadden we geen airconditioning in de erg hete bus, die er 9 uur over deed. Op de weg terug was het nog erger: we deden er 12 uur om terug in Moshi te komen. De volgende keer zal het denk ik wel een stuk leuker zijn omdat we

heen op vrijdagochtend de bus nemen en op zondagmiddag/nacht terugvliegen.

Steven (12)

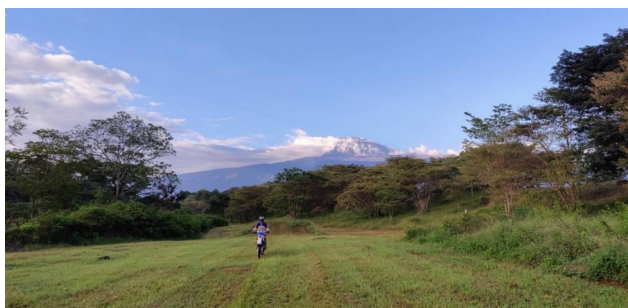
Hallo! In de laatste paar maanden heb ik niet zo veel meegemaakt, dacht ik. Maar ik was in de klas aan het kletsen (die les heet Design, dat is een soort industrieel ontwerpen) en toen draaide ik me om. Mijn vriend stond naast me met een stuk metaaldraad met een scherpe punt en dat ging zo een paar centimeter mijn wang in. En toen moest het eruit getrokken worden!

Ik heb een tijdje geleden ook een metaaldraad van een hek in mijn kuit gehad. Maar dat was mijn eigen schuld want ik mocht niet over dat hek klimmen. In de klas was het niet mijn schuld! Maar ik was dus alweer doorboord door een roestig stuk metaal, dus er is wel iets gebeurd.

Steven op schoolreisje neemt modderbad met klasgenoten

Ik heb ook een basketbal wedstrijd gehad waar

Hugo op de motor, met op de achtergrond Kilimanjaro

we tweede werden. Ik zit nu in M1 dus klassen zijn een beetje moeilijker maar niet zo moeilijk. Wel huiswerk! Ik vind M1 niet zo leuk omdat de klassen eindigen om 15:00 uur en dat is best laat. In P6 eindigden de klassen al om 13:10 uur. Ik was gisteren ook heel erg zielig toen ik mijn telefoon heb laten vallen en het hele scherm had gebroken. Maar gelukkig werkt hij nog steeds perfect. Dus geen probleem.

Vicky (10)

Hallo allemaal, ik ben Vicky en ik hoop dat alles goed is in Nederland! Ik heb veel leuke dingen in mijn leven. Ik kan eigenlijk niet kiezen. Mama zei dat ik dat dan maar moest opschrijven! Maar wat ik erg leuk vond, was het schoolreisje met mijn klas naar de Marangu-watervallen. Toen ik naar de

Vicky hoopt de volgende zwemkampioene in het gezin te worden, hier met haar nieuwe badpak!

Marangu-watervallen ging, sliep ik 's nachts niet omdat iedereen aan het kletsen was. Ik ook! Ik heb ook de Marangu Chagga-grotten bezocht met mijn klas.

Nu vind ik het nog steeds erg leuk om mijn haar te kleuren. Ik ging ook naar Maji Moto (wat heetwaterbronnen betekent) met mijn beste vrienden. Het was heel leuk omdat er niet veel mensen waren en we dus de hele tijd op een hoge tak konden zitten en vanaf een rekstok in het water konden springen. Het water is er heel mooi helder en er is een metersdiep gat waar warm water uitkomt en waar catfish wonen.

Ik wil heel graag een nieuwe duikbril daarvoor want de onze lekt. En ik moet een nieuw paar voetbalschoenen voor mijn toernooi, dat ook! Ik ben wel heel blij dat ik aanvoerder van mijn team ben! Dan krijg ik zo'n band om mijn arm.

Marco

"Het werk gaat door" is de huidige slogan van de partij die Tanzania sinds 1962 regeert. Hoe waar! Ik dacht gisteren een berg achterstallig werk in te kunnen halen, maar bij aankomst op kantoor bleken verschillende servers te zijn uitgevallen. In de serverruimte trof ik de servers aan te midden van een dikke laag stof en gruis. Het was me op vrijdag al opgevallen dat er luid gehamerd werd in het gebouw. Naar nu bleek was er een gat "geboord" in de muur van de serverruimte om een kabel door te voeren. Bij gebrek aan een steenboor was

dit echter gedaan met hamer en beitel, resulterend in een gat waar je een arm door naar buiten kon steken. Het spreekwoordelijke geluk bij een ongeluk was dat de servers waren uitgevallen omdat er ongemerkt een kabel was losgetrokken. Ik moet er niet aan denken wat er was gebeurd als ze het hele weekend het stof hadden opgezogen dat door de gierende airconditioner in de rondte werd geblazen. Zoals mijn Tanzaniaanse collega onderkoeld zei (na de nodige "pole sana's"): misschien hadden ze dit even moeten plannen? Enfin, tegen de avond was alles opgeruimd en durfde ik de servers voorzichtig weer aanzetten. Weer een dag voorbij, en zo gaat het werk altijd door ...

Tekst op de spatlap is "usipaniki": "geen paniek!"

Gelukkig bestaat mijn werk niet alleen uit het vallen van de ene IT-ramp in de andere. Een erg leuke activiteit was de "field sequencing trip" die ik onlangs met collega's uit Moshi en Kopenhagen heb gemaakt, als *kick off* van ons nieuwe project.

In dit nieuwe project gaan we bij onderzoekslaboratoria en ziekenhuizen verspreid over Tanzania mobiele DNA sequencing labs opzetten. Met deze labs kan ter plekke de verspreiding van antibioticaresistentie gevolgd worden, en kunnen uitbraken van infectieziekten onderzocht worden. De nieuwe technologie betekent voor de labs een enorme sprong vooruit, en er is veel animo voor

SeqTanzania Team 2

deelname in het project.

Voor de *kick off* bedachten we in twee teams een reis te maken naar twee ver gelegen deelnemende laboratoria, en onderweg "live" in de bush te sequencen. Het aanvankelijke idee was dat team 1 zou beginnen bij een drinkplaats in de Serengeti, en team 2 in de Ngorongoro krater, maar helaas kregen we hiervoor de vergunningen niet rond. Het is ongekend van hoeveel instanties je goedkeuring moet krijgen voor iets eenvoudigs als het onderzoeken van de samenstelling van een watermonster, laat staan in een nationaal park.

We hebben de watermonsters dus overgeslagen, maar hebben desondanks letterlijk "in het veld" samples gesequenced, met een klein draagbaar "laboratorium in een koffer", een DNA sequencer ter grootte van een USB stick, en een laptop.

Collega's Happiness en Mariana aan het werk in het "veldlaboratorium"

Field sequencing op de oever van Lake Eyasi

Twee van de samples die we onderzochten waren van kinderen met diarree. De uitdaging was om zonder eerst een kweek te doen, direct de veroorzaker te vinden. In beide gevallen konden we de diagnose nog dezelfde dag stellen: *Campylobacter*, een bacterie die moeilijk te kweken is. We konden de artsen ook vertellen welke antibiotica het best voorgeschreven kon worden. Het is vooralsnog verre van economisch om dit soort diagnostiek met DNA sequencing te doen, maar ons doel was om te laten zien dat deze technologie niet meer voorbehouden is aan geavanceerde centrale onderzoekslaboratoria, en hierin slaagden we: we deden de analyses ter plekke, in de open lucht.

Behalve voor deze klinische demonstratie, gebruikten we de tour om monsters te nemen van de darminhoud van vissen en van sediment op de bodem van Lake Eyasi, een ondiep maar

Deense collega Frank en een lokale visser verzamelen darminhoud van vis uit Lake Eyasi

groot binnenmeer dat in droge jaren indampst tot het bijna droogvalt. *Tilapia* overleeft wonderwel in het water dat uiterst alkalisch wordt naarmate het meer verder opdroogt. De vissers in wier wankele kano we met een vier meter lange pijp het meer op gingen hadden evenveel lol als wij in ons "recreatief wetenschappelijke" experiment.

Het tweede team, dat naar Mwanza was gereisd om (tevergeefs) in Lake Victoria te zoeken naar sporen van cholera, ontmoette ons na ruim 800 km weer in Tabora, een van de meest afgelegen labs in het project. Hier sequenceten we, naast een laboratorium dat een eeuw geleden door de Britten gebouwd werd voor onderzoek naar slaapziekte, samples van een recente meningitisuitbraak.

Het regionale ziekenhuis in Tabora

Ik denk dat we zijn geslaagd in het doel van de onderzoeksreis, namelijk te laten zien dat het mogelijk is om sequencing, in de woorden van mijn Tanzaniaanse collega, te "decentraliseren en democratiseren". Er is zeker nog een hele weg te gaan. We liepen zelf al tegen genoeg problemen aan: reagentia die te warm of juist te koud werden in de koelbox, de sequencer die een internetverbinding vereiste om te starten, laptops die zichzelf uitzetten, en natuurlijk: als je vergeet essentiële benodigdheden in te pakken, moet je even de afstand Amsterdam-Wenen heen en weer rijden om ze op te halen!

Waarom sturen wij jullie deze nieuwsbrief?
Natuurlijk om jullie op de hoogte te houden van onze activiteiten!
Met meer dan negen jaar ervaring hebben we het bewijs dat we dit
zonder jullie financiële steun NOOIT hadden kunnen waarmaken.

Dankzij jullie giften aan FIDESCO kunnen wij dit blijven doen.
Een donatie o.v.v. "Tanzania" komt ons project regelrecht ten goede.
Er blijft niets aan de strijkstok hangen, behalve de kosten voor de
postzegel op deze nieuwsbrief!

FIDESCO is een internationale katholieke NGO (niet-gouvernementele organisatie) die zich al meer dan 30 jaar succesvol richt op kleinschalige uitzendingen.

FIDESCO zendt vrijwilligers uit om hun professionele kwaliteiten in te zetten voor mensen die het echt nodig hebben. De uitzendingen duren twee jaar. Je krijgt tevoren een training en wordt tijdens de uitzending begeleid vanuit Europa.

Voor informatie bel 0852-731732 of stuur een e-mail naar info@fidesco.nl

FIDESCO is een ANBI. Donaties zijn fiscaal aftrekbaar.

Bijdragen kan op deze drie manieren

1. Een storting op rekening NL53 ABNA 0566 0142 97 van Stichting FIDESCO Nederland in Venlo o.v.v. "Tanzania"
2. Betaling via Tikkie op www.fidesco.nl
3. Machtiging via de bijgesloten antwoordcoupon

LET OP!
FIDESCO verduurzaamt.
Wilt u in de toekomst ons
nieuws blijven ontvangen,
geef dan uw emailadres door
op info@fidesco.nl

Als tegenprestatie houden wij een blog bij op www.zwets.com, en ontvang jij periodiek deze nieuwsbrief. De nieuwsbrieven die we sinds onze aankomst hebben geschreven, zijn ook op onze site te vinden.

